

Yttrande över Remiss - En lag om insatser inom socialtjänsten till vårdnadshavare, barn och unga när samtycke saknas (Ds 2024:30)

Sammanfattning:

Socialnämnden bedömer att det finns några fördelar med LIV (lag om insatser inom socialtjänsten till vårdnadshavare, barn och unga när samtycke saknas) men att nackdelarna överväger.

Socialnämnden är positiv när åtgärder stärker barnets skydd och stöd men i förslaget finns flera risker som innebär minskad tillit till socialtjänsten eller att socialtjänstens uppdrag blir otydligt och tvetydligt. Utöver det görs bedömningen att förslaget ökar handläggning och dokumentation för socialtjänsten.

Bakgrund:

År 2022 tillsatte regeringen en utredning om öppna insatser utan samtycke till vårdnadshavare och fler tidiga insatser till barn och unga. Uppdraget utökades 2023. Målet var att förebygga och förhindra att barn och unga involveras i kriminalitet genom att socialnämnder ska kunna agera tidigt, även utan samtycke från vårdnadshavare, barn eller unga.

Syftet med lagförslaget är att nå barn och unga som bedöms vara i behov av stöd men där samtycke att ta emot insatser med stöd av socialtjänstlagen saknas. Lagstiftaren vill införa verktyg för socialtjänsten i syfte att skydda barn och unga för att bryta en negativ utveckling när vårdnadshavare barnet, den unge inte samtycker till öppna insatser.

Kort sammanfattning av utredningens förslag:

1. Socialnämnden har möjligheten att besluta om öppna insatser till vårdnadshavare när samtycke saknas.
2. Socialnämnden har möjligheten att ställa krav på vårdnadshavare att vidta åtgärder genom att besluta om särskilda föreskrifter.

3. Socialnämnder har möjlighet att vid bristande efterlevnad besluta om ekonomiska sanktioner i form av vite.
4. Socialnämnden har möjligheten att besluta om öppna insatser till barn och unga när samtycke saknas.
5. Socialnämnden har möjligheten att besluta om särskilda föreskrifter till barn och unga när samtycke saknas.
6. Socialnämnden har möjlighet att med hjälp av elektronisk övervakning kontrollera efterlevnaden av krav riktade till barn och unga.
7. Socialnämnder ska kalla vårdnadshavare och barnet eller den unge till ett allvarssamtal, inom 24 timmar, när barnet eller den unge för första gången är misstänkt för brott på vilket fängelse kan följa.
8. Vårdnadshavare kan beviljas föräldrapenning vid deltagande i öppna insatser

Socialnämnden i Bollnäs kommun lämnar följande yttrande:

1. *Socialnämndens har möjligheten att besluta om öppna insatser till vårdnadshavare när samtycke saknas.*

Många vårdnadshavare som behöver hjälp från socialtjänsten får det inte på grund av bristande samtycke, vilket är problematiskt. Nationella resultat visar att socialtjänsten har svårt att nå de yngsta barnen och att vårdnadshavare ofta tackar nej till nödvändiga insatser. Att tvinga vårdnadshavare att ta emot hjälp anses dock inte vara en effektiv lösning. Socialtjänsten avslutar ofta utredningar på grund av bristande samtycke, vilket beror på resursbrist och stora behov.

Socialtjänsten, skolan och psykiatri har drabbats av kostnadsbesparingar, vilket har begränsat möjligheterna att agera. Samtidigt har samhällsutmaningarna ökat. Den nya socialtjänstlagen, som möjliggör tidiga och lättillgängliga insatser, behöver rätt förutsättningar för att implementeras. Socialtjänsten bör reformeras och utvecklas i samverkan med andra samhällsaktörer för att vara relevant för vårdnadshavare.

Förslagen i LIV syftar till att socialtjänsten ska vara mer proaktiv och finnas ute i samhället tillsammans med andra aktörer. Utredningen föreslår att 22 § LVU, som sällan används, ska ersättas med LIV, som inkluderar fler åtgärder som föräldraföreläggande och vite. Historiskt sett har nya och bättre metoder för öppenvård och behandling varit orsaken till att 22 § LVU inte används, och det förväntas vara likadant med införandet av den nya socialtjänstlagen.

2. *Socialnämnden har möjligheten att ställa krav på vårdnadshavare att vidta åtgärder genom att besluta om särskilda föreskrifter.*

Föreskrifter kan vara en markering om förväntningar på vårdnadshavare eller barn, men det är inte självklart att beslutet bidrar till att man i högre

utsträckning följer kraven. Det framkommer inte heller av utredningen om det blir konsekvenser av att inte följa beslut om föreskrift.

3. *Socialnämnder har möjlighet att vid bristande efterlevnad besluta om ekonomiska sanktioner i form av vite.*

Socialnämnden anser att utredningsunderlagen är otydliga när det gäller hur vissa aspekter ska hanteras i praktiken. De finns risker med att införa ekonomiska sanktioner, såsom vite, mot vårdnadshavare eftersom sådana sanktioner kan ha en negativ inverkan på barn och unga som redan lever i socioekonomiskt utsatta förhållanden. Därför avråder nämnden från att införa denna del av lagförslaget.

4. *Socialnämnden har möjligheten att besluta om öppna insatser till barn och unga när samtycke saknas.*

Att tvinga barn och unga att ta del av biståndsbedömda insatser riskerar att få motsatt effekt eller ingen effekt alls. Detta utifrån att barnet eller den unge inte har någon egen vilja till förändring av sin situation när tvång används. I det här läget är tillämpningen av LVU, om oron är stor, ett alternativ att föredra.

5. *Socialnämnden har möjlighet att med hjälp av elektronisk övervakning kontrollera efterlevnaden av krav riktade till barn och unga.*

Socialnämnden avstyrker förslaget om uppföljning av föreskrift om vistelse i hemmet vissa tider i form av elektronisk övervakning.

Utredningen visar att den danska regeringen avskaffade regleringen om elektronisk övervakning mindre än två år efter införandet. Man ansåg att det inte var en effektiv metod för att förebygga kriminellt och asocialt beteende och att elektronisk övervakning inte kan ersätta konsekvent pedagogisk omsorg.

Det finns en risk för rollkonflikter om socialtjänsten tvingas arbeta på sätt som liknar påföljder för dömda. Socialtjänsten och rättsvårdande myndigheter har olika roller: socialtjänsten fokuserar på barnets behov av stöd och skydd, medan rättsvårdande myndigheter markerar samhällets avståndstagande från brott.

Förslaget skulle ge socialtjänsten rätt att besluta om begränsningar som ett HVB inte får vidta mot ett barn under placering enligt SoL eller LVU. Denna befogenhet verkar inte proportionerlig och borde snarare stödja LVU-vård i hemmet.

En utmaning är att säkerställa att hemsituationen är tillräckligt bra för att det ska vara i barnets bästa intresse att tvingas vistas hemma vissa tider.

6. *Socialnämnden har skyldighet att kalla till ett allvarssamtal, inom 24 timmar, när barnet eller den unge för första gången är misstänkt för brott på vilket fängelse kan följa.*

Socialnämnden anser att kravet i lagförslaget på att hålla ett allvarssamtal inom 24 timmar är onödigt då det redan finns bestämmelser runt orosanmälningar, underrättelser från polis gällande barn och medverkan vid polisförhör.

7. *Vårdnadshavare kan beviljas föräldrapenning vid deltagande i öppna insatser*

Socialnämnden i Bollnäs ställer sig positiva till förslaget utifrån att lagstiftaren anser att det är viktigt att medverka i socialtjänstens insatser. Ett positivt incitament som bidrar till en bättre effekt än repressiva åtgärder och som kan leda till att man medverkar i insatser.

8. *Ökad handläggning och dokumentation:*

Ytterligare en lag, utöver redan befintliga, som ska reglera socialtjänstens uppdrag är inte per automatik bästa lösningen för att effektivisera det sociala arbetet. Komplexiteten i uppdraget är redan i dag stor utifrån tillämpningen av olika lagstiftning. Myndighetsutövningen riskerar att bli tyngre när man ska arbeta mot den enskildes vilja, med mer dokumentation och snabbare handläggning.

Ytterligare risker om LIV införs är en ökad misstro mot socialtjänsten och risk för att hotbild mot socialsekreterare också ökar.

Slutsats: Förvaltningen ser fler nackdelar än fördelar med förslagen och betonar vikten av tillit, förtroende och motivation i socialt arbete. Socialtjänsten behöver istället bättre förutsättningar för att arbeta förebyggande och tvärprofessionellt.

Erika Engberg
Socialnämndens ordförande